

Király Ernő,

a Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja

1934 – 2021

2021. július 14-én, életének 87. évében meghalt Király Ernő. Utolsóként távozott azok közül a geofizikusok közül – Erkel András, Hobot József, Jósa Ernő, Király Ernő, Szabadváry László –, akik az '50-es években megalapozták a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetben a geoelektromos kutatásokat. Ő volt közülük a legfiatalabb. Halálával – legalábbis ezen a kutatási területen – lezárult egy korszak, ezért érdemes élettörténete mellett visszatekinteni a múlt század második fele geofizikájára is. Annál is inkább, mert a mai olvasók valószínűleg ugyanúgy rácsodálkoznak néhány dologra, mint ahogy annak idején mi lepődtünk meg azon, hogy az Eötvös-inga szállítására készített kocsikat ökrökkel kellett vontatni az alföldi sártengerben.

Király Ernő Erdélyben, Tordán született. 1957-ben szerzett geofizikus diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Abban az évben 14-en végeztek, közülük hárman biztosan az ELGI-be kerültek.

1962-ben már Mongóliában dolgozott. Karas Gyula volt évfolyamtársával fúrású pontkitűző felszíni ellenállásméréseket végzett a víztermelő kutakat fúró brigádok számára.

Fizikai korlátaim – megromlott látás – miatt kénytelen vagyok elsősorban emlékeimre hagyatkozni, ezért a szokásosnál gyakrabban fogok szerepelni.

Én 1964-ben kezdtem dolgozni az ELGI-ben, a Geoelektromos Osztályon, a mélyszondázó csoportnál, amelyet Ernő vezetett.

Az akkori mérés technikáról és egyéb körülményekről csak néhány szóban emlékezem meg. Az áramforrás egy 4 kW teljesítményű egyenáramú generátor volt, a mV nagyságrendű jeleket természetesen analóg műszerrel, fotoregisztrálóval próbáltuk mérni. Ha túl erős volt a naptevékenység és a tellurikus csoport örömeire erős volt a „mozgás”, a tellurikus változások, a rossz jel/zaj viszony miatt várni kellett, míg a „zaj”, talán késő délutánra egy kicsit csökkent. Ez történt első munkanapjaim egyikén is. Ernő tanította a terepi munka csínját-bínját, az elektródák elhelyezésétől a regisztrátum előhívásáig. Abony környékén folytak a mérések, amikor jött a várakozás a „zaj” csökkenésére. Ezalatt elsétáltunk a legközelebbi tanyához, és megkérdeztük, tudnának-e sütni rántottát néhány

tojásból. Tudtak. Arra már nem emlékszem, mennyit fizettünk érte, de azt tudom, hogy 1300 Ft volt a „kiküldetési díj”, ebből kellett állni az albérlet és az étkezés költségeit. Az akkori árak mellett ez sikerült is.

A következő évben megérkezett egy nagyobb teljesítményű, 12 kW-os generátor, és elkészült az Ernő által tervezett erősáramú kapcsolómű, amely már nem használt műföldet, hanem pólusváltást ($A^+B^- \rightarrow$ műföld helyett $A^+B^- \rightarrow A^+B^-$) végzett. Ez a műszer aztán sok éven át, egy még nagyobb teljesítményű generátorral is dolgozott a mélyszondázásokban.

A számomra is elérhető internetes források Ernő mongóliai tevékenységéről részletesebben számolnak be, mint hazai kutatásairól. Két példa:

„A II. komplex kutatócsoport Király Ernő geofizikus irányításával a Dél-Góbi tartomány É-i felén, mintegy 2000 km²-nyi, vízszegény félsivatagi területen vé-

gezte az 1969. évi kutatásait.”

„Az I. sz. csoport vezetője 1970-ben is Nyitrai Tibor, a II. csoporté Király Ernő maradt.”

(Ezeket az információkat már régebben gyűjtöttem össze valamilyen célból, most nem sikerült újra megtalálni, ezért nem tudom megnevezni a forrást.)

Ismét egy már elfelejtett korjellemző. Soha nem beszéltünk róla, így nem tudom milyen mértékben játszott szerepet ennek a második mongóliai feladatnak az elvállalásában, hogy Ernő nagyon szeretett volna egy autót. Igaz, hogy a mongóliai kiküldetés után nem „keményvalutában” – megint egy ma már ismeretlen fogalom – járt a fizetés, de végül sikerült egy új Volkswagen bogarat venni. Egy a Merkurnál már befizetett Warburgot lehetett átíratni Volkswagenre egy akcióban.

Hogy mennyire fontos volt számára, az akkor derült ki, amikor egy terepi szezont záróvacsoza közben a kocsit a terepi iroda udvarán egy olyan helyre vittük kézben, nagyon óvatosan, ahová saját kerekén nem gurulhatott. Nagyon sokáig neheztelt ezért a nem éppen szellemes akcióért. Egész életében ez volt az egyetlen kocsija, és családtagként szerette.

Nem tartozott szakmai tevékenysége legfontosabb álmomái közé, számomra azért emlékezetes, mert 1973-ban együtt végeztünk geoelektromos méréseket Ausztriá-

Király Ernő
1934 – 2021

ban, a karintiai Bleibergben, az ottani bánya számára. Akkoriban nem volt túlságosan gyakori lehetőség ilyenmire, és a geofizikai tapasztalatok mellett a „kapitalizmus” is ismerkedtünk (elnézést a sok „...”-ért, de 50 évvel ezelőtt egyes szavak kicsit mást jelentettek).

Időpontot nem tudok megadni, de Ernő az újonnan szervezett Érckutató Osztály vezetője lett. Ő volt a Börzsönyben végzett geofizikai kutatások témafelelőse. Ennek eredményeiről az ELGI történetének II. kötetében lehet olvasni. Az ő osztályához tartozott a műszerfejlesztő labor is. Ernő ennek munkájában is részt vett, egy ma már szintén nehezen érthető munkával.

A geoelektromos műszerek dobozaival szemben nincsenek különleges elvárások. Nem kell sújtólégbiztosaknak lenniük, nincs szükség túlnyomásra a dobozban, a doboz anyaga legyen ütésálló, víztaszító, és a doboz lehetőleg legyen könnyű, és természetesen az elektronika által meghatározott méretű. A megfelelő anyag kiválasztása, a dobozok megtervezése és kivitelezésének megszervezése hárult Ernőre. Sokáig őrzött egy jókora (alumínium)öntvényt, az egyik doboztípus sablonját.

Geofizikai tevékenységében aztán újabb váltásra kényszerült. A mélyszerkezet-kutatás után az érckutató iránti igény is csökkent, és persze az intézet tevékenysége is nagyot változott. Azt nem tudom, hogyan kezdett megismerkedni a geoelektromos rétegvizsgálással, azaz a fúrások közti átvilágítás módszerével. Ezt olyan orosz szénmezőkön dolgozták ki, ahol az egyes széntelepek nagy kiterjedésűek, és viszonylag sűrű a fúrásrendszer. Egy fúrásban elhelyezett elektródarendszerrel és egy másik fúrólukban elvégzett lyukszelvényezéssel meg lehet hatá-

rozni, hogy a telep a két lyuk között folytonos, vagy például egy vető megszakítja. Az már nem a módszer, és főleg nem Ernő hibája, hogy nem sokkal az első kísérleti mérések után már megkezdődött a szénbányászat gyakorlatilag teljes megszűnése, ezzel együtt természetesen a további kísérletek lehetősége is.

Talán utolsó alkalommal került sor egy kollégákkal közös programra, amikor a korábban említett bleiberger mérések 20. évfordulóján a négy résztvevő – Király Ernő, Nemesi László, Zsille Antal és én, a négy feleséggel együtt – néhány napot töltött ott újra, ugyanabban a panzióban laktunk, ha nem is ugyanazokban a szobákban.

Kár, hogy nem tudom egy kézzel írt szövegét megmutatni. Ugyanis nagyon egyéni módon írt: két kézzel. Az íróeszközt jobb kezébe fogta, azzal formálta a betűket, és bal kezével valahogy tolt a jobb kezét. Ez a különleges írásmód magán az íráson nem látszik.

Nyugdíjas éveiben nyaranta Leányfalun, kis nyaralójában élt, és volt egy nagyon komoly hobbija, talán több is annál. Elkezdett hegedűket készíteni. Nem teljesen meglepő ez, hiszen testvérét, az iparművész, belsőépítész Király Józsefet, a fa mesterének nevezték. Ernő régi bútorokat keresett és vett, hogy megfelelően öreg faanyaghoz jusson. Saját elmondása szerint kilenc hegedűt készített, a tizediket már nem tudta befejezni.

Sok éven át csak telefonon beszéltünk. Mivel születésnapjaink két egymást követő napon voltak, ilyenkor kölcsönösen gratuláltunk egymásnak. Utoljára mégsem születésnapon, hanem idén, névnapomon beszéltünk. Novemberben már nem fogjuk egymást telefonon hívni. Nyugodjék békében!

Verő László

Sajti László,

a Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja

1926 – 2020

Tisztelt Kollégák!

A „Tisztelet az éveknek” rovat összeállítása során értesültünk családjának tagjaitól, hogy Sajti László, a Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja, az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet egykori munkatársa, a Tihanyi

Földmágneses Observatórium korábbi vezetője a múlt év végén 94 éves korában elhunyt.

Emlékét megőrizzük!

Szerkesztőség

Sajti László 1926-ban, Magyaritbén, az akkor már Jugoszláviához tartozó Vajdaságban született. 15 éves korában, kalandos úton – a Tiszát átúszva – Magyarországra szökött, ahol felvették a Hadapród Iskolába. Sajnos rövidesen az egész iskolát Németországba vitték, és a diákokat a frontra akarták küldeni, ám hogy ezt elkerülje, tanárjai segítségével megszökött.

A háború után Budapesten fejezte be a gimnáziumot, majd egyetemre került, és 1952-ben fizikus diplomája megszerzése után az Eötvös Loránd Geofizikai Intézetben kapott állást. Először a Geoelektromos Osztályon dolgozott a Pátka környéki érckutatásokban, majd gipszkutatásban Perkután.

Amikor az Intézetben 1954-ben megkezdődtek a mélyfúrás-geofizikai kutatások, akkor ennek az új kutatási módszerrel dolgozó kutatócsoportnak a vezetőjévé nevezték ki. Csoportja elsősorban terepen tevékenykedett. Munkája elismeréseként 1957-ben a Földtani Főigazgatóságtól a „Földtani kutatás kiváló dolgozója” kitüntetést kapta.

1960-ban a Tihanyi Földmágneses Observatórium vezetésével bízták meg, ebben a munkakörben nyolc évet töltött el.

1968-tól 1972-ig több szakaszban Mongóliában a Mongol–Magyar Földtani Térképező Expedícióban dolgozott, melynek során geoelektromos és földmágneses méréseket végzett.

Hazatérte után, 1984-ben történt nyugdíjba vonulásáig neutronaktivációs analízissel, valamint röntgenfluoreszcens mérésekkel történő közetelemzéssel foglalkozott.

Sajti László türelmes, nyitott, segítőkész ember volt, aki mindig igyekezett pozitívan állni a dolgokhoz, fia szerint éppen ez segítette ahhoz, hogy ilyen magas kort érhetett meg.

Kedves Sajti kolléga, nyugodjál békében!

Sajti László
1926 – 2020

Ezt a megemlékezést Sajti László önéletrajzának és fiának, Sajti Zoltánnak a segítségével állította össze a Szerkesztőség

Sédy Judit

1933 – 2021

2021. július 23-án újabb ős-ELGI-tag hagyott itt bennünket, a mindenki által szeretett és tisztelt Sédy Jutka személyében. Jutka, születési nevén Kovács Judit, majdnem pontosan 88 éve, 1933. szeptember 5-én született Kunmadarason egy 380 holdas nagygazda család második gyermekeként. Édesapja képzett mezőgazdász volt, fejlett tehenészetet működtetett a tanyán, kísérleti rizsföldeket hozott létre. Iskolát létesített a tanyán dolgozók gyerekeinek, hogy ne kelljen messzire menniük iskolába. Jutka 10 éves koráig ott a tanyán élt, ahol a csatornában megtanulhatott úszni, és a rengeteg kisállat között boldogan tölthette gyermekkorát. 1943 szeptemberében nővérét követve a budapesti Veres Pálné Gimnáziumban kezdte meg a középiskolát. Először kollégiumban laktak, majd egy közeli lakást bérelt nekik édesapjuk, amikor a kollégiumból kitétték őket. A bombázásokat nagynénjüknél, a Mészáros utcában élték át.

Sédy Judit
1933 – 2021

A történelem bakugrásai kibillentették a Kovács családot is életük megszabott rendjéből: édesapjuk 1949-ben, nagy bölcsességről tanúskodva, házukat és földjeiket felajánlotta a termelészövetkezetnek – így elkerülve, hogy kitelepiítsék a családot a Hortobágyra –, és egy ideig traktorosként dolgozhatott, de Budapestre költözésük után már csak éjjeliőri munkát kapott. Lakásuk a Magyar utcában később kisebb geofizikai bázissá vált, mint intézeti bérlemény. A hivatalosan megszabott alacsony bérleti díj kompenzálására Jutka édesanyjával takarítónői szerződést kötött az Intézet. Így lettek köztisztviselőként álló kunmadarasi polgárokból a megélhetésért küszködő páriák, és szóba se kerülhetett, hogy időközben leérettségizett leányaik tovább tanuljanak.

És ismét a történelem bakugrása formálta Jutka további életét: a fordulat éve után elhatározta, hogy „a vas és acél országa leszünk!” Ehhez viszont nyersanyagok kellenének – nosza fejlesszük fel a nyersanyagkutatást. Ez indította be az ELGI gyors ütemű fejlesztésének igényét, tehát valahonnan szakembereket kellett keríteni. Mivel a Soproni Egyetemen és az ELTE-n beindított geofizikus-képzés csak 1953-ban, ill. 1955-ben bocsátott ki új szakembereket, az induláshoz elengedhetetlen észlelői, kitzűzői, adatfeldolgozási feladatok ellátására kiképzendő „középkáderek” előteremtése érdekében az ELGI középkáderek tanfolyamot indított 1951 őszi érettségizett fiatalok részére. Ez a tanfolyam, és az utána következő terepi munka gyűjtőhelye lett a politikai okokból kisiklott egzisztenciáknak, itt találkozhattak az éppen érettségizett, de továbbtanulásról

nem álmodható fiatalok az orosz nyelv kizárólagos oktatásának bevezetésével állás nélkül maradt nyelvtanárokkal, „horthysta” katonatisztekkel, vagy a közhivatalokól éppen kiakolbólintott jogászokkal – szóval az akkori szóhasználatlallal élve –, deklasszált elemekkel. Magyarán szólva, jó társaság gyűlt össze, barátságok, szerelmek is szövődtek. Jutka is erre az első középkádereképző tanfolyamra jelentkezett, melynek sikeres elvégzése után mehetett ki terepre dolgozni. A terepi élet nehézségeit ellensúlyozta a viszonylag előnyös fizetés, hiszen az alapfizetés mellett a tereppótlék egy második fizetést jelentett. Hamar kiderült, hogy Jutka vonzódik a műszerekhez, egy szeizmikus csoporthoz kerülve kitűzött, szintezett, az irodai munkát kevésbé kedvelte. Első terepi szezonján ismerkedett meg későbbi férjével, Sédy Loránddal, aki rendőrtisztként a Rajk-per kapcsán veszítette el állását, de harctéri múltjával felvették lőmesternek az

ELGI-be, és 1951-ben már mint igen sikeres csoportvezető működött. Jutka különleges szépsége első pillantásra lenyűgözte Lórit, és további életük menetét már egyértelműen az intézeti események határozták meg.

1956-ban, a szerveződő Kínai–Magyar Geofizikai Expedíció sürgetésére házasodtak össze: Lóri lett az egyik szeizmikus csoport vezetője, Jutka pedig a kiértékelésben kapott munkát. 1956 júliusától 1959 szeptemberéig voltak kint Kínában, és ez az időszak meghatározóan alakította Jutka érdeklődési körét. A kínai élményekről egész életében örömmel mesélt, és később is nagy érdeklődéssel fordult a keleti művészetekkel foglalkozó könyvek felé.

Engedtessek meg, hogy személyes élményeim is fel elevenítsem!* *Én 1957 februárjában kerültem ki Kínába (feleségként), de hamarosan munkát kaptam a Sédy-féle csoport kiértékelésén, így kerültem Jutkával szoros munkai és baráti kapcsolatba. Az 1957-es mérési szezonban a terepi központban dolgozott a kiértékelő részleg, de az 1958-as szezonban a központ és a mérési terület közötti távolság és a rossz közlekedési viszonyok miatt már a kiértékelésnek is ki kellett mennie a terepi csoporthoz. Egy terepi csoport még hazai körülmények között is nagyon szoros közösséget alkot. De egy kínai faluban, ahol munkatársain kívül senki mással nem tud az ember szót érteni, ahol nincs újság vagy rádió, ott teljes a bezártság. Ott nem mértük a munkaidőt, reggeltől*

* Kilényi Éva

estig csak dolgoztunk, és az étkezések közben való beszélgetés jelentette az egyedüli kikapcsolódást. Ha néha-néha eső miatt nem lehetett mérni, akkor Lóri szórakoztatott minket háborús élményeivel. Volt olyan terepi szálláshelyünk, ahol még a kínai egészségügyi is kivonult a mérőcsoporthoz, kettesben maradtunk Jutkával egy iskola magas vályogfallal körülvett „kampuszán”, de nem emlékszem, hogy ez az összezártság kiváltott volna akár egyszer is valami feszültséget közöttünk. Közös élményeinket azóta is minden találkozássunkkor vagy telefonbeszélgetésünkben felelevenítettük.

Kínából hazatérve megszületett a Sédy házaspár első gyermeke, Eszter. Majd négy év múlva Tamás fiúk is. Jutka munkája mellett elvégezte a geológiai technikumot és jóval később az Intézetben szervezett felsőfokú geofizikus technikus tanfolyamot is.

Jutka szakmai munkája a 60-as évektől kezdődően a szeizmikus terepi eszközök karbantartásához kapcsolódott. Munkakörét elsősorban a terítéskábelek és geofonok készenléten tartása és javítása képezte. Kezdetben a karbantartó csoport tagjaként, majd vezetőjeként látta el ezt a feladatkört. A szeizmikus felvételi anyag minősége és a kutatások folyamatossága szempontjából alapvető fontosságú volt a kábelek és geofonok rendelkezésre állása és állapota. Jutka ezt a munkát is a tőle megszokott lelkiismeretességgel és odaadással végezte. A téli felkészülések során és a terepi időszak ideje alatt is adódtak kritikus helyzetek, amelyek megoldásához a karbantartó csoport megfeszített munkájára volt szükség. A kábelek mozgatása, tisztítása és javítása, a geofonok nagy tömegének átvizsgálása és szükség szerinti kijavítása jól szervezett, nagy odafigyelést és precizitást igénylő munka volt. Ezen túlmenően gondoskodni kellett az eszközök megfelelő minőségét szavatoló beszerzési forrásokról is. A Magyar Kábel Művekkel, külkereskedelmi vállalatokkal és a brnói Geophysica Intézettel létesített kapcsolatok kiépítésében és fenntartásában Jutka szerepe meghatározó volt. Ennek köszönhető, hogy a 60-as, 70-es években korszerűnek mondható magyar és holland gyártmányú kábelekkel, továbbá lengyel, Geospace és Sensor geofonokkal láthattuk el terepi csoportjainkat. A brnói intézettel létesített együttműködés egészen a 80-as évek közepéig gondoskodott korszerű geofontípusok beszerzéséről, utánpótlásáról és még az elhasználódott geofoncsoportok felújításáról is.

Következzen egy személyes megemlékezés Jutka munkáját illetően, ezúttal Bodoky Tamásé! *Mi munkatársak mindig számíthattunk rá. Az én első, Jutkával közös ügyem is pont egy ilyen eset volt. Amikor átadtam az addig általam vezetett terepi csoportot az utódomnak, a leltározásnál kibukott jó néhány olyan hiány, amely valószínűleg már akkor is fennállt, amikor én vettem át a csoportot, csak akkor nem*

leltároztunk. Még meglehetősen zöldfülű voltam, és fogalmam sem volt, hogy ezeket az általam sohasem látott kábel-dobokat és egyéb eszközöket honnan szerezzem be. Valahogy Jutka tudomására jutott a dolog, és egy-kettőre összeszedte nekem innen-onnan a hiányzó leltári tételeket, és így az ő segítségével jutottam túl az intézeti leltárral történt első összeütközésem.

Ha visszagondolok Jutkára, mindig látom a füstölgő pákát a kezében és a gőzölgő kávé csészét, mert nem lehetett úgy meglátogatni az általa vezetett szeizmikus kábel- és geofonkarbantartó műhelyt, hogy ne kínált volna meg rögtön egy friss kávéval. A kábelek és geofonok karbantartása a kezdetekben nem volt túl bonyolult feladat, ám ahogy az évek folyamán a műszerek csatornaszáma és ezzel a kábelekben futó erek száma nőni kezdett, és megjelentek a geofoncsoportok, ez a munka egyre nehezebb – bátran állíthatom –, rettenetesen nehézé vált. Amikor a terepiek réme, egy tárcsa átment egy nagyon sokcsatornás kábelre és két araszonként más-más szálakat vágott át, annak a javítása a rejtvényfejtés és a türelemjáték olyan megerőltető keveréke volt, ami-re csak kevesen voltak képesek, de Jutka ilyen volt. Űlt a kábelhalmok között, és nem emlékszem rá, hogy kábel- vagy geofonhiány miatt egyszer is le kellett volna állnunk a terepen. Szakértelme, türelme és lelkiismeretessége biztos hátteret jelentett nemcsak itthon, hanem az Intézet olyan jelentős külföldi munkáinál is, mint a sokéves görögországi vagy az ausztriai mérések.

1988-ban megszületett első unokája, akihez nagy szeretettel kötődött, s mivel hamarosan nyugdíjba is ment, az unoka látogatása, sétáltatása, segítése életének mindennapos részévé vált. Majd megérkezett a második, a harmadik, a negyedik és az ötödik lány is, sőt végül néhány év múlva az unokák száma még egy hatodik kislánnyal is kiegészült, sok örömet, de feladatot is jelentve számára. Családi elfoglaltságai mellett számítógépes tanfolyamot végzett a kerületi Senior Klubban, majd angolról lefordított egy kínai szakácskönyvet. Rengeteget olvasott, amit azelőtt nem tehetett, most pótolta. Nagyon sokoldalú volt. Minden érdekelte, a hímzés, a kötés, a selyemfestés, a barakácsolás.

1979-ben megvettek egy telket Kisorosziban, ahol szinte minden hétvégét kertészkedéssel töltötte. Nagyon szerette a kertjét, boldogan ültetett mindenféle növényt, a termést befőzte és szétosztotta a gyerekek között. Ott, kisoroszi kertje közepén érte az utolsó pillanat is. Miközben boldog meglepődéssel szemlélte a kertet, amelyet rendbe tett, csendben, békével távozott az Örökletbe. Sédy Jutka hiányozni fog ebből a világból, de segítőkészségének, szeretetének emléke példaképpen marad itt közöttünk.

Bodoky Tamás, Kilényi Éva, Kovács Béla

Séfel József

1934 – 2021

Séfel József talán nem örvend olyan ismertségnek, mint akik itthon töltötték egész életüket, de bátran mondhatom, világszerte nagyon is ismert geofizikus volt. Rendkívüli személyiség, a 20. századi magyar történelem fordulatait nemcsak aktív szereplőként megélt ember, hanem a történelem által formált és átformált személyiség.

Egy kis Tolna megyei faluban, Magyar-keszin született. Soha nem mesélt gyermekkoráról, utolsó találkozásunkkor említette, hogy „parasztgyerek voltam”. A helyi iskola 8 elemi osztályának elvégzése után szülei földbirtokán dolgozott mindaddig, míg tudomására nem jutott a munkás- és szegényparaszt fiatalok számára a továbbtanulás lehetőségét megnyitó szakérettségi tanfolyam. 1951-ben nyert felvételt az egy éves szombathelyi bentlakásos, a Nagy Lajos Gimnázium bevonásával szervezett kurzusra, amely azt a célt tűzte ki maga elé, hogy egy év alatt beprésseli mindazt a tudományt a résztvevők fejébe, amit a közönséges diákok négy év alatt szednek fel. A nyilván lehetetlen feladatot annyiban csökkentették, hogy a szakirányú tárgyak mellett a magyar irodalom és történelem csak igen vázlatosan került be a tantervbe, idegen nyelvet, az akkor már az általános iskola felső tagozatán is kötelező orosz se tanultak. Az 1952 szeptemberében az ELTE geofizikus szakára – többségében más szakra jelentkezettek átirányításával – összeverődött, összesen 16 fős társaságban heten jöttek szakérettségi tanfolyamról, és kilencen voltunk, akik szabályosan végig jártuk a gimnáziumot. Ráadásul a szakérettségisek majdnem mind kollégisták voltak, tehát otthonaikból kiszakadt, a nagyvárosban gyökértelen fiatalok. Az induló hétből mindössze hárman tudtak velünk együtt diplomát szerezni 1956-ban, volt, aki végleg kiszakadt, volt, aki 1-2 év késéssel, de megszerezte a diplomát. Hihetetlen teljesítmény volt ez részükről!

A szegénységben ugyan egyaránt osztoztunk, mégis a kettéosztottság végig kísért a négy egyetemi évünket: ők tartoztak az „uralkodó osztályhoz”, mi többiek, néhány kivétellel a megvetett polgársághoz. A fiúk között inkább kialakult a barátság, főleg a nyári katonai táborokban. De volt „gazdasági kapocs” is: Séfel Jóskában korán megnyilatkozott a vállalkozói képesség, ő szerezte „fővállalkozóként” a munkát, pl. éjszakai szénlapátolást, hogy a „polgári” származású fiúk kiegészíthessék szűkös ösztöndíjaikat.

1956. szeptember 21-én államvizsgáztunk, és másnap mindenki belépett a számára kijelölt munkahelyre. Séfel

Jóska az OKGT Geofizikai Kutatási üzemébe került, ahol mindjárt megkapta feladatát egy dunántúli terepi csoport kiértékelő részlegében. Egy hónappal később kitört a forradalom, majd a lázas két hét után a szovjet támadás. Most

utólag sajnálom, hogy soha nem kérdeztem meg tőle, mi vette rá, hogy elhagyja Magyarországot, minden idegen nyelv ismerete, minden rokoni-baráti kapcsolat nélkül nekivágjon az ismeretlennek. Mi feltételeztük minden szakérettségről, hogy a rendszer elkötelezett híve, hiszen az nyitotta meg számukra a felemelkedés útját. A logika azt diktálta, hogy a családi háttérben kell keresnem az okokat, és valóban kiderült, hogy apja nem tartozott a bizonyos „szegényparaszt” kategóriába, hanem az a bizonyos feltörekvő gazda volt, aki saját fiait is korán munkára fogva igyekezett birtokát növelni. Míg Jóska a szakérettségis kollégiumban tanult, apját – miután ellenállt az erőszakos téjeszesítésnek – veréssel

Séfel József
1934 – 2021

és kulákká minősítés fenyegetésével kényszerítették a belépésre. Rejtély, hogy ezek után hogyan kerülhetett mégis egyetemre. Talán a helyi hatalmasságok elől sikerült eltitkolni egyetemi felvételét?! Távollétét egyszerűen betudták, hogy ő is egyike a sok elvándorló, a városban munkát vállaló fiatalnak? De Jóska részéről sem volt rizikómentes vállalkozás. Elsőévesek voltunk, mikor váratlanul berendelték az ásványtani nagyelőadóba, amelyet zsúfolásig megtöltött az összeverődött fiatalság. Kiderült, hogy vésztörvényszék hallgatóságát képezzük, a vádlott Bódog Sándor, egy kedves, kerekkepű parasztgyerek, aki eltitkolta, hogy az apja kulák!!! A verdikt nem is lehetett más, mint az ország összes felsőoktatási intézményéből való kizárás. Nehéz visszaadni ennek „tárgyalásnak” a borzalmas hangulatát, a hallgatóságból is felé irányuló dühödő vádakat. És Séfel Jóska ott ült közöttünk, rezzenéstelen arccal, nyomát se mutatva, hogy hogyan érinti őt ez az ügy!

Lehet, hogy más szempont is közrejátszott abban, hogy Jóska 1956. november 20-án elhagyta az országot. De nem egyedül ment, hanem menyasszonyával, Évával és az ő édesapjával. Bécsben házasodtak össze december 20-án. Lehetséges, hogy Éva részéről is megvolt a készlet. Ahogy gyerekkoráról, úgy arról se mesélt soha, hogyan került ki Angliába. Az útról, az ő leírása helyett bátyám leírását illeszttem ide, hiszen lehetséges, hogy ugyanannak a vonatrakomány magyar menekültnek alkották részét.

„Az utolsó, Bécsben töltött napjaim nem mondhatók kellemesnek. Nap mint nap közölték velem, hogy a követ-

kező csoport holnap indul Angliába, és ez ment egész héten. Mikor december 22-én 12.30-kor bementem a követségre azt várva, hogy ismét csak hitegetnek, azt közölték, hogy készüljek, 2.30-kor indulás! Semmim se volt összecsomagolva, és mindössze két órám volt, hogy mindenkivel búcsút vegyek. Végül aztán 4 óra lett, mire a vonat elindult. Este 10-re értünk Passauba, a nyugat-német határra. Következő reggel 8 órakor érkezünk meg Kölnbe, majd Aachenen keresztül Belgium következett. Végül 23-án délután 3 órakor érkezünk meg Ostendébe, a 24-órás utazástól meglehetősen elnyűtten, és azonnal megkezdjük a beszállást a kb. 3500 tonnás kompbá. A tenger tükörsima volt a napsütéses, enyhe ég alatt! Folkstone-ba, kb. este 7 óra körül érkezett meg a komp, vad nyugati szél által keltett, hatalmas hullámokon bukácsolva, sok tengeribeteg magyarral a fedélzetén. Beszállás a vonatba, amely hosszas várakozás után végre elindult. A következő (tehát december 24-én) hajnali 3 órára érkezünk meg végre célunkhoz, egy ex-RAF táborba, Birmingham közelében.”

A továbbiakban már nagyon különbözött az életük: bátyámat tűrhető angol nyelvtudással egy egyetemi ösztöndíj várta, Jóska-t viszont a menekültek általános sorsa, a pénzkeresés kényszere a menekültek előtt nyitva álló szűkös lehetőségek közepette. Egy londoni áruházban takarított, ott találkozott össze az egy évvel előttünk végzett Balatoni Tónival, aki hozzásegítette, hogy sikerrel megpályázzon egy, a GSI kanadai óriás geofizikai vállalat által meghirdetett állást. Így kezdődhetett meg Jóska életének második, oly változatos és sikeres szakasza.

Kanadai pályafutásáról már nagyon rövidre szabott ön-életrajzából számolhatok be. 1957. május 20-án érkezett meg Calgaryba, és rögtön elkezdett dolgozni a GSI egyik terepi csoportjának kiértékelő részlegében. 1966-ban helyezték át a központi feldolgozásba, ahol már az új technikával, a digitális feldolgozással ismerkedett.

1968-ban látogatott haza először, én sajnos nem találkozhattam vele, mert éppen előző év decemberében mentem családommal együtt másfél évre Nigériába. 1969-es szabadságunk alatt találkoztam volt évfolyamtársaimmal, akik elbeszélték milyen nagyvonalúan vendégelte meg őket Jóska. Következő összejövetelünkön már én is részt vehettem. Egy-egy ilyen összejövetelünk szakmai továbbképzésnek is megfelelt, annyi érdekességet, újdonságot mesélt főleg a szeizmikus adatfeldolgozás terén, de még műszeres kérdésekben is. Azután hamarosan kiderült, hogy már nem a GSI alkalmazottja, hanem önálló szeizmikus feldolgozó központot indított. Egyszer, jóval később kérdeztem rá, miért választotta ezt az utat? Elmondta, hogy már ő volt a rangidős, akit a következő alkalommal részlegvezetőnek kineveznek. Az alkalom jött: egy USA-beli részleg vezetői állása üresedett meg, de nem őt, hanem egy kanadai születésű, nála fiatalabb és kisebb tapasztalattal rendelkező munkatársát nevezték ki. Mikor rákérdezett mellőzésének okára, azt a választ kapta, hogy az ő angolágával nem kaphat részlegvezetői beosztást. Ezt annyira sérelmesnek találta, hogy otthagya állását, és a Century Geophysical Inc. központi feldolgozó részlegében helyez-

kedett el. De, mint saját szavaival írta, „ott sem találta a helyét”, így 1970-ben otthagya a nyugodt, biztos megélhetést biztosító állását, és önálló konzulensi irodát nyitva merészen belevágott az önálló vállalkozás nem éppen kockázatmentes világába. Az első, még analóg alapú feldolgozó központja hamarosan csődbe is jutott a digitális technika hihetetlen gyors egyeduralomra jutásával. Legközelebbi látogatására már egy digitális feldolgozó központ tulajdonosaként érkezett, igaz nagyon soványan, egy gyomorfekélyműtét után, de optimistán és magabiztosan. Kérdésemre, hogy miért dolgoztatják fel náluk az olajcégek a szeizmikus anyagukat, mikor van saját feldolgozóközpontjuk is, kihúzta magát és azt mondta: mert mi jobbak vagyunk! Ettől kezdve merészen ívelt felfelé a pályája: az egyszemélyes konzulensi irodából 10 év alatt egy 1150 alkalmazottal rendelkező cégcsoport lett, irodával szerte a világon (Calgary, Houston, Denver, London, Oslo, Sidney). 1973-tól már saját mérőcsoportokat is szervezett, a csúcson Kanadában 16, USA-ban 12 szárazföldi szeizmikus csoportot és két tengerhajót üzemeltetett. 1977-ben alkalmam volt megismerni londoni, a tengeri szeizmikus mérési adattömeg feldolgozására kifejlesztett óriás számítóközpontját. Akkoriban fő tevékenysége már nem a bérfeldolgozás volt, hanem koncessziót vásárolva általa ígertesnek tartott területeken – főleg kontinentális talajzaton – 3D hálózatot mértek saját hajóval, és a feldolgozott anyagból készített tanulmányokat árusította a nagy olajkutató cégeknek.

1979-ben, sikereinek csúcsán saját repülőgéppel érkezett Budapestre, a Hyatt hotelben szállt meg, két pilótája úgyszintén, és minket is ott vendéglát meg. A szálloda személyzete úgy ugrálta körül, mint egy igazi „amerikai milliost”, az étteremben a cigányzenekar neki húzta a nótát. Mi, csóró helybeliek, szintén élvezhettük a különleges figyelmet: nem kellett hosszan várakozni a rendelésünkre, oda-odajöttek a pincérek, hogy minden óhajunkat ellessék. Mikor úgy éjfél felé felbomlott a társaság, úgy gondoltam, fogok egy taxit. Ekkor a taxisofőrök – várakozva a szállóvendégek éjszakai kiruccanására – helyretettek: nem voltak hajlandók engem a taxaméter által mutatott összegért hazavinni és emiatt elszalasztani egy jól megvágható külföldit. Ezen az összejövetelünkön említette először, hogy szponzorálni szeretne magyar egyetemistákat úgy, hogy a számítóközpontjában dolgozhatnak egész nyáron; segítsek kapcsolatot találni az egyetemekkel. Nem tudom, mit szólnak volna hozzá az illetékesek, mert azonnali reakcióként felajánlottam műegyetemi hallgató lányomat. Bár eleinte kissé húzódozott, nyilván fiúra gondolt, de végül 1980 nyarán a lányom derekasan megállta helyét mint operátor. Jóska nem győzte a munkáját dicsérni, és igazán nagyvonalúan bánt vele, nagy utazásokat is lehetővé téve számára. Akkoriban már a kultúra világa érdekelte igazán, Kanadában élő vagy tevékenykedő magyar művészeket szponzorált.

Az inerneten kutatva olyan táblázatra bukkantam, ahol ugyanazon igazgató neve alatt bejegyzett kanadai cégek szerepelnek, a cégbejegyzés dátumával. Ezek szerint 1979-

ben alapította a Sefel Pictures és a Sefel Records nevű cégét. A témához kapcsolódó két érdekes, az interneten található részlet: az elsőben Ternovszky Béla, animációs filmrendező meséli el Macskafogó c. sikeres filmjének történetét:

„Abban az időben kezdtek bejönni az országba a James Bond-filmek, a Csillagok háborúja, amelyeket azt megelőzően legfeljebb egy-egy külföldi fesztivál kapcsán, nyugati mozikban volt az embernek szerencséje látni, vagy kazettán megvenni és hazahozni. Esetleg még a Gorkij fasorban tartott filmklubban, zárt körű vetítéseken, beolvasott magyar nyersfordítással láthattunk ilyen jellegű filmeket. Szóval így született az ötlet, annak a teljes reménytelenségében, hogy ebből valaha is film készüljön, többek közt azért, mert a finanszírozás nem fedezte volna. Mi azért felterjesztettük az éves filmtervek között, amit a beérkezett pályázatokat elbíráló és a pénzt szétosztó Filmfőigazgatóság azzal az indokkal utasított el, hogy sem művészi értékében, sem társadalmi mondanivalójában nem támogatandó.

Ilyenkor kell egy szerencsés véletlen: egy Joseph Sefel nevű magyar disszidens, aki Kanadában olajból gazdagodott meg, úgy gondolta, frissen szerzett pénzéből elhagyott hazájának kultúrájára kíván áldozni mecénásként – természetesen a mielőbbi megtérülés reményében. Olyan területet, témát keresett, amely nemzetközi piacon is értékesíthető. Három tippet kapott a minisztériumtól: az egyik az akkor felszállóágban lévő modern Pécsi Balett volt, a másik a komolyzene, ahol a lemezkiadásban elég szép eredményeket értek el, a harmadik pedig az animáció, amely arra az időszakra úgy megerősödött, hogy a Pannónia Filmstúdiót a világ öt legnagyobb stúdiója között tartották számon. Pécs messze volt, szóval az kiesett. A hanglemezgyártók keresték, és pár szimfonikus lemezt ki is adott. Majd, amikor bement a Pannóniába, az igazgató, Matolcsy [György] épp szabadságon volt, az úgynevezett rendelt műterem vezetője, Kunz Román – az akkori főnököm, akivel a Pumuklit csináltuk – fogadta a betévedt üzletembert. Rögtön a kezébe nyomta a Macskafogó forgatókönyvét. Sefel szépen elvitte; másnap visszajött szerződést kötni.”

A filmet 1986 októberében mutatták be Magyarországon, de hogy a Sefel-féle szerződéskötés mikor történt, nem sikerült felderíteni, valószínűleg 1984-ben.

A másik, interneten található szöveg a The Timesban megjelent cikk, sajnos az évszámot nem közli, de egy, a digitális archívumban rögzített, 1996 előtti lapszámból való.

„Joseph Sefel magyar születésű geofizikus, aki sok évvel ezelőtt emigrált Kanadába és Calgaryban megalapította a Sefel Group Ltd.-et, egy kőolajjal foglalkozó céget. Tevékenységi területük: olajtermelő vállalatoknak adnak tanácsot, hol található olaj és remélhetőleg mennyi termelhető a mezőből. Kérdezhetnék, mi köze van ennek a lemezkiadáshoz? Nos, Sefel úr érdeklődése túlterjed a kőolaj nyers formáján, valamelyik feldolgozott terméke, mégpedig a 12 inch átmérőjű, LP néven ismert polivinilklorid lemezek iránt is megnyilvánul.

...A lemezbolond és régóta zenei mecénásként tevékenykedő Sefel úr négy évvel ezelőtt elhatározta, hogy elindítja saját márkáját, a Sefel Records céggel. Szándéka kétirányú volt. Egyrészt a más lemezkiadók által háttérbe szorítottak vélt magyar művészeknek akart felvételi lehetőséget biztosítani, másrészt lemezeik minőségét akarta tökélyre vinni. E célból minden lemezét már a kezdetekkor digitálisan rögzítette, és a nyers lemezeket a német Teldec cégtől szerezte be, amely kimagasló tisztaságú vnyilt használ a lemezeihez. Ráadásul a lemezeket az USA-ban préseltette és csomagoltatta luxus kivitelben.

A Sefel Records sztárja egy másik külhoni magyar, egy fiatal karmester, az 1948-ban Budapesten született Joó Árpád. ... A mostanáig kiadott repertoár elég szép számban fogyott, a hihetetlen bő kínálat mellett is, de az igazi csemege a 20. század két legnagyobb zeneszerzőjének, Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak szentelt két lemezsorozat. Az előadásokat a budapesti Vigadó koncerttermében rögzítették a Budapesti Filharmonikusok, a Magyar Állami Hangversenyzenekar és a Magyar Rádió kórusa közreműködésével. A felvételek azt bizonyítják, hogy Jóó Árpád a művek tehetséges, mélyen beleérező értelmezője.”

Mindkét cikk hangvétele ironikus, főleg Ternovszky Béláé, akiről egyértelműen kiderül, hogy ő csak Sefel pénzét akarta. De fontosabb szerepet is betöltött: egy Esztergályos Cecília és Andorrai Péter főszereplésével készült filmjét az MTV is bemutatta, melyben producerként szerepel Sefel neve. Számomra a legizgalmasabb kérdés, hogyan jutott el odáig ez a magyarkeszi parasztgyerek, hogy Bartók zenéjét értékelje és élvezze? Nem tesz említést egyik szöveg se arról a kimagasló zenei eseményről, amelyet Sefel Jóska szervezett és szponzorált: Liszt Szent Erzsébet legendája c. oratóriumának előadásáról a Mátyás templomban. Fő célja az volt, hogy az akkori rezsím által nem kedvelt, külföldön élő magyar művészeknek hazai szereplési lehetőséget biztosítson. Egy nem régiben készült interjúban Marton Éva így számol be az eseményről, meg sem említve, kinek is köszönhette ezt a nagyszerű eseményt, amelyen hallgatóként én is részt vehettem:

„1984. július 19-én a Mátyás-templomban énekeltem ismét Erzsébetet. Joó Árpád vezényelt, Sólyom Nagy Sándor, Farkas Éva, Kováts Kolos, Gregor József voltak a partnereim. Közreműködött az ÁHZ és a Budapest Kórus. Liszt művét ezt követően a Hungarotonnal vettük fel stúdióban, szintén Joó Árpád vezényelt. Ezzel a felvétellel egy nagyon szép közös munka kezdődött el a Hungarotonnal, sok operát és egyéb műveket vettem fel velük. Partnereknek pedig kapcsolatom révén számos világhírű kollégát tudtam meghívni.”

A lemezről pedig egy 1985-ben megjelent kritika az alábbiakat írja, Sefel nevét meg se említve:

„Jövőre emlékezünk meg Liszt Ferenc születésének 175. és halálának századik évfordulójáról. Az ünneplés előjátéka a Hungaroton az idején hanglemez hetekre megjelentette a zeneszerző Szent Erzsébet legendája című oratóriumát. A háromlemezes, szép kiállítású album méltó nyitánya a tisztelgésnek. Nemcsak azért, mert Liszt nagy

sikerű művét tette újból széles körben hozzáférhetővé, hanem mert ehhez olyan közreműködőket sikerült megnyerni, mint a karmester Joó Árpád és a címszerepet éneklő Marton Éva.”

1985 júniusában rendezte a Magyar Geofizikusok Egyesület az EAEG éves nagy összejövetelét. Az ilyen nagyrendezvényekhez természetesen igen sok pénz kell, ezt rendszerint nagy geofizikai vállalatok adják össze, azaz szponzorálnak. Sэфel Jóska neve ott szerepelt a Vigadóban tartott nagy sikerű rendezvény szponzori listájának élén. Pedig akkor már gyülekeztek a sötét felhők a feje fölött. A rendezvény vége felé érkezett csak meg, és valahogy nem mutatkozott rajta a már megszokott magabiztosság. A Nemzeti Galériában tartott gálaesten próbáltam belőle kiszedni, mi a probléma, de elhessegette együttérző kérdéseimet. Hamarosan szállingózni kezdtek a hírek, hogy Sэфel tönkrement. Pontos részleteket ma se tudunk, de hogy mekkora is lehetett a Sefel Group és mekkora bajba jutott, az interneten fellelhető, a Calgary Herald 1985. november 16-i számának rövid híréből felmérhetjük: „A jelentések azt mutatják, hogy Sefel összadóssága \$ 49,5 millió.”

De Sэфel Jóskát nem olyan fából faragták, hogy ettől összetörjön! Önéletrajza szerint „Rossz politikai döntések miatt a Ny-kanadai olajcégek sorra tönkrementek, és velük együtt én is. 10 évig más tevékenységgel próbálkoztam. 1996-ban visszatértem az olajiparhoz, de nem mint szolgáltató, hanem saját kőolaj-kitermelő vállalatot alapítottam.” Ebben, a fiával közös Eastland Oil & Gas Ltd. cég-

ben dolgozott azután gyakorlatilag haláláig. Számára az élet és a munka elválaszthatatlan volt!

Utoljára az aranydiplománk átvétele alkalmából szerveztünk évfolyamtalálkozót. Akkor is megvendégelt minket, ezúttal a Krúdy Gyula kedvenc kocsmája helyén alakult Kéhli vendéglőben. Itt is a törzsvendégnek kijáró kiemelt figyelemben volt részünk. Sajnos a gyémántdiplomára már nem tudott hazajönni, orvosa nem tartotta ajánlatosnak a hosszú repülőutat. És a vasdiplománk előtt egy évvel már a halálhíre érkezett.

Még egy témát fel kell vetnem: bár életének 87 évéből 64 évet külföldön élt, mindvégig magyarnak érezte magát. Rövid önéletrajzát is ezzel zárta: „Soha nem tagadtam meg magyarságomat...” De ez nála nem csak szólam volt, tetteivel is bizonyította. A magyar művészek támogatása, a magyar zeneművek és filmek népszerűsítése magáért beszél. Nem kérkedett olyan tetteivel, mint a Calgary Magyar Kulturális Központ létrehozása, melynek azután 25 évig az elnöke is volt, vagy szülőfaluja, Magyarkeszi templomának felújítása 1990 után, amikor már nem volt az a dúsgazdag ember, aki szabadon szórhatta a pénzét! Megérdemli, hogy emlékezzünk rá! Nyugodjék békében!

Végezetül köszönetet mondok Szanyi Bélának, aki Sэфel Jóska halálhírét tudomásomra hozta és aki felvetette e nekrológ megjelentetését, valamint Kovács Béla és Laczkovics József egykori évfolyamtársaimnak, barátaimnak, hogy emlékmorzsáikat megosztották velem.

Kilényi Éva

CSÖMÖDÉRPÁKA – 1953

Csoportképek

az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet szeizmikus csoportjáról –
a csoportvezető Ádám Oszkár, a vezető észlelő Polcz Iván volt

MAGYAR GEOFIZIKUSOK EGYESÜLETE

1145 Budapest, Columbus u. 17–23.; Tel./Fax: (1) 201-9815

E-mail: postmaster@mageof.t-online.hu; Honlap: www.mageof.hu

